

determination of prospects for further professional growth. Particular attention is paid to the role of artistic and creative activity in the professional formation of future music teachers. It is emphasized that participation in concert-performing practice, vocal and choral activities, creative projects, pedagogical practice, and independent work contributes to the development of artistic thinking, emotional culture, creativity, and professional reflection.

The article emphasizes the importance of integrating innovative and digital technologies into the professional training of future music art teachers. It is determined that the use of multimedia technologies, online educational platforms, electronic musical resources, and digital services contributes to the development of digital competence, activation of self-educational activity, and expansion of opportunities for professional self-development in the modern educational environment. It is established that the effectiveness of the process of forming readiness for continuous professional self-development depends on the modernization of the content of professional training, strengthening the practical orientation of education, creating a favorable creative educational environment, stimulating students' independent educational activity, and developing their reflective culture. The study proves that continuous professional self-development is an important prerequisite for the professional competence, creative self-realization, competitiveness, and professional mobility of future music art teachers. It is concluded that the professional training of future music teachers should be aimed not only at mastering professional competencies but also at forming a stable need for lifelong professional growth and self-improvement.

Key words: *readiness, professional self-development, continuous professional self-development, future music art teacher, professional training, art education, professional competence.*

УДК 374.7:745/749:671.1

Андрій Коркушко

Київський національний університет технологій та дизайну

ORCID ID 0009-0002-9508-2776

DOI 10.24139/2312-5993/2026.01(2)/076-096

РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТІ З ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА У ФАХІВЦІВ ІНДУСТРІЇ МОДИ ЮВЕЛІРНОГО ПРОФІЛЮ УПРОДОВЖ ЖИТТЯ

У статті здійснено теоретико-методичне обґрунтування конверсії підготовки фахівців індустрії моди (ювелірного профілю) через формування та розвиток компетентності з декоративно-прикладного мистецтва, як здатності до творчої самореалізації та трансляції національного коду через унікальний, конкурентоспроможний продукт на світовому ринку моди. Доведено, що така компетентність сприятиме акумулюванню практикоорієнтованих умінь та практичних навичок власноручно примножувати культурне надбання українського народу, відтворюючи засобами авторської творчості його етнокультурні традиції під час виборювання незалежності нашої держави. Обґрунтовано авторську структурно-функціональну модель формування компетентності з декоративно-прикладного мистецтва. Доведено, що реалізація такої моделі сприятиме більш ефективному процес професійної підготовки фахівців ювелірних спеціальностей.

Ключові слова: фахівці індустрії моди; структурно-функціональна модель, компетентність з декоративно-прикладного мистецтва, підвищення кваліфікації.

Постановка проблеми. Індустрія моди сьогодення функціонує на перетині мистецтва, культури, технологій та бізнесу. У зв'язку з цим, стратегічного пріоритету набуває підготовка висококваліфікованих фахівців галузі індустрії моди, здатних до гармонійної інтеграції культурної спадщини українського народу в креативні дизайнерські рішення. Такий підхід передбачає формування професійної ідентичності, що базується на трансляції національних цінностей та примноженні духовного й матеріального капіталу українського суспільства. Центральною ланкою цього процесу постає формування компетентності з декоративно-прикладного мистецтва як здатності до творчої самореалізації та трансляції національного коду через унікальний, конкурентоспроможний продукт на світовому ринку моди. Зазначимо, що така компетентність передбачає вироблення вмінь та практичних навичок власноручно примножувати культурну спадщину українського народу, відтворюючи прекрасне в різних сферах життєдіяльності.

Актуальність дослідження обумовлено тим, що важливість формування компетентності з декоративно-прикладного мистецтва у фахівців індустрії моди (ювелірного профілю) визначається декількома взаємопов'язаними чинниками, зокрема:

- культурно-мистецький аспект пов'язаний із сучасними тенденціями у світовій моді щодо етнічної автентичності, екологічності та індивідуалізації модного продукту. Українське декоративно-прикладне мистецтво, зі своїм багатим спадком у вишивці, ткацтві, плетінні, ювелірному мистецтві тощо, представляє невичерпне джерело інспірації для сучасних дизайнерів;

- освітній аспект визначається необхідністю модернізації професійної підготовки фахівців індустрії моди відповідно до потреб ринку праці.

Аналіз актуальних досліджень. Науково-теоретичним підґрунтям дослідницького пошуку щодо формування компетентності з декоративно-прикладного мистецтва у фахівців галузі індустрії моди слугують праці вітчизняних і зарубіжних науковців за різними напрямками. Зокрема, з точки зору дизайну та індустрії моди змальовано в наукових працях І. Шимкової та С. Цвілик (трансформацію традиційних декоративних технік в сучасному українському дизайні), Р. Соренсен та

Е. Роудс (інтеграція традиційних ремесел у сучасну моду), Д. Крейн (соціологія моди); Вінсент Мейлан (історія моди ювелірного мистецтва); педагогіку мистецької та дизайн-освіти обґрунтовано в дослідженнях А. Руденченко (теоретичні і методичні засади навчання етнодизайну), О. Фурси (розвиток дизайн-освіти); Л. Оружи (організаційна структура підготовки майбутніх фахівців з дизайну у ЗВО), А. Дяченко (роль мистецької освіти та її функцій у формуванні розвитку особистості), А. Фіск (педагогіка модної освіти) та інші.

Аналіз наукових праць в аспекті дослідження, дозволив виявити, що попри значну кількість робіт, що було присвячено окремим аспектам декоративно-прикладного мистецтва, дизайну костюму та ювелірним виробам тощо, питання формування та розвитку компетентності з декоративно-прикладного мистецтва у майбутніх фахівців індустрії моди (ювелірного профілю) не було предметом спеціального комплексного дослідження. Зокрема, недостатньо розробленими залишаються питання теоретичного обґрунтування компонентної структури та змісту зазначеної компетентності, педагогічних умов, що сприяють її формуванню, а також релевантній методиці для діагностування в процесі професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців індустрії моди (ювелірного профілю).

Мета статті - розробити, обґрунтувати та апробувати структурно-функціональну модель формування компетентності з декоративно-прикладного мистецтва у фахівців індустрії моди (ювелірного профілю).

Відповідно до мети визначено такі завдання: з'ясувати та науково обґрунтувати особливості процесу формування та розвитку компетентності з декоративно-прикладного мистецтва у фахівців індустрії моди; уточнити сутність та структуру поняття «компетентність з декоративно-прикладного мистецтва» у контексті підготовки фахівців індустрії моди (ювелірного профілю) та апробувати структурно-функціональну модель формування та розвитку компетентності з декоративно-прикладного мистецтва у фахівців індустрії моди (ювелірного профілю).

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань використано комплекс взаємопов'язаних методів: аналіз психолого-педагогічної, мистецтвознавчої та культурологічної літератури для з'ясування стану розробленості проблеми в науковій літературі й освітній практиці; порівняльний аналіз та зіставлення для визначення дослідницьких підходів до

розв'язання завдань та обґрунтування сутності й структури компетентності з декоративно-прикладного мистецтва; систематизація та узагальнення для визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості досліджуваної компетентності; моделювання структурно-функціональної моделі формування компетентності з декоративно-прикладного мистецтва; педагогічне спостереження та експертне оцінювання для визначення критеріальної характеристики рівнів сформованості компетентності та виявлення педагогічних умов її формування; педагогічний експеримент для визначення результативності педагогічних умов та моделі формування компетентності з декоративно-прикладного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Декоративно-прикладне мистецтво (ДПМ) України є історично усталеною формою художнього самовираження, що втілює естетичний досвід та цінності українського народу.

Згідно з визначенням М Станкевича, «декоративно-прикладне мистецтво – це галузь художньої творчості, що поєднує естетичні властивості виробів з їхньою практичною доцільністю, де краса нерозривно пов'язана з функціональністю, а художні якості – з утилітарністю» (Станкевич, 2002, с. 18). У такому трактуванні ДПМ, увага акцентується на органічному поєднанні естетичного та практичного начал у декоративно-прикладному мистецтві, що, на нашу думку, є його фундаментальною особливістю. Адже саме така єдність естетики та функціональності становить ключовий інтерес для фахівців індустрії моди, які прагнуть створювати вироби, що не лише відповідають актуальним художнім тенденціям, але й задовольняють практичні потреби споживачів.

У роботі (Кара-Васильєва, Чегусова, 2008, с. 37) Т. Кара-Васильєва підкреслює семіотичний аспект ДПМ, зазначаючи, що «декоративно-прикладне мистецтво є особливою знаковою системою, через яку транслюються культурні коди, світоглядні концепції та етнічні цінності певного народу». Нам імпонує така думка дослідниці, оскільки відкриваються нові перспективи для його інтерпретації в сучасному дизайні костюму. Вміння «читати» та творчо переосмислювати культурні коди, закладені в традиційних орнаментах, техніках, формах, стає важливою компетентністю для майбутніх фахівців галузі індустрії моди, дозволяючи їм створювати вироби з глибоким культурним підтекстом.

Ґрунтуючись на дослідженнях провідних українських мистецтвознавців (Андріяшко, Руденченко, Шестакова, Кара-

Васильєва, Чегусова, та ін.), наголосимо, що декоративно-прикладне мистецтво характеризується надзвичайною різноманітністю видів, форм та технік: художня обробка деревини, яка поєднує техніки різьблення, випалювання, інкрустацію та ін.; художній текстиль, що охоплює такі техніки, як ткацтво, килимарство, вишивка, батик та вибійка; традиції художнього металу й скла представляють значний інтерес для сучасних фахівців індустрії моди (ювелірного профілю), які шукають нестандартні рішення та матеріали для створення декоративних елементів костюму, прикрас; мистецтво обробки шкіри та хутра, яке тісно пов'язане з виготовленням одягу та аксесуарів; властивостей натуральних матеріалів, способів їх обробки та поєднання з іншими матеріалами; декоративний розпис (петриківський розпис, розпис на склі, настінний розпис), колористика, композиційні принципи, орнаментальні мотиви якого активно використовуються сучасними фахівцями індустрії моди при створенні текстильних принтів, декоративних елементів одягу, аксесуарів. Вивчення традицій декоративного розпису збагачує художню мову майбутніх фахівців, розвиває їхнє відчуття кольору та композиції, дозволяє створювати яскраві, впізнавані дизайнерські рішення з вираженою національною ідентичністю.

Аналізуючи історію української культури, зокрема і розвиток українського декоративно-прикладного мистецтва, Т. Гетало та Н. Пальм зазначають, що у період пізнього Середньовіччя та Ренесансу ДПМ на українських землях розвивалося під впливом західноєвропейських художніх стилів, але при цьому зберігало свої самобутні риси. Особливо це стосується іконопису, різьблення по дереву та художнього металу» (Пальм, Гетало, 2013, с. 143). У цей період важливим фактором для розвитку декоративно-прикладного мистецтва стали цехові ремесла, які значно покращили як технічні, так і художні якості виробів. Особливо прогресували такі галузі, як золотарство, ткацтво, гаптування та килимарство, що дозволило створювати вишукані та технічно досконалі предмети мистецтва. Цей процес був тісно пов'язаний із соціально-економічними змінами того часу.

Аналізуючи трансформації народного мистецтва у XIX столітті, Т. Кара-Васильєва підкреслює, що саме в цей період закладаються основи для систематичного дослідження та збереження традицій народного декоративно-прикладного мистецтва, формуються колекції музеїв, проводяться перші етнографічні експедиції (Кара-Васильєва, 2008, с. 178).

Розглядаючи інтеграцію народного мистецтва у модерністичні течії початку XX століття, Л. Соколюк відзначає: «На початку XX століття спостерігається активне включення елементів народного ДПМ у професійну творчість художників-модерністів. Особливо яскраво це проявилось у діяльності митців авангарду, зокрема, представників школи Михайла Бойчука» (Соколюк, 2018, с. 92).

Висвітлюючи протиріччя у розвитку народного мистецтва в умовах тоталітарної системи, О. Голубець підкреслює суперечливі тенденції розвитку ДПМ у радянський період. З одного боку, радянська система активно сприяла інституціоналізації народного мистецтва: створювались художньо-промислові артілі, фабрики народних художніх промислів, а також спеціалізовані навчальні заклади, які мали на меті розвивати і популяризувати народні ремесла. З іншого боку, через ідеологічний тиск і централізовану політику, традиційне декоративно-прикладне мистецтво зазнавало певної уніфікації, що призводило до втрати його регіональної специфіки та автентичності. Ці протиріччя виявлялися в тому, як традиційні техніки і форми мистецтва адаптувались до вимог єдиної радянської ідеології, що часто спричиняло спрощення і стандартизацію художніх виробів (Голубець, 2012, с. 153).

Незважаючи на складні суспільно-політичні умови, українським митцям вдалося зберегти основні риси національного мистецтва та передати їх наступним поколінням. Це стало можливим завдяки збереженню традицій та впровадженню їх у різноманітні форми декоративно-прикладного мистецтва, що сприяло підтримці національної ідентичності навіть в умовах зовнішнього впливу та політичних змін (Захарчук-Чугай, 2007, с. 119).

У контексті нашого дослідження, декоративно-прикладне мистецтво визначено як галузь художньої діяльності, спрямованої на створення естетично довершених предметів, що поєднують художні якості з практичною функціональністю, та є джерелом формування та розвитку професійної компетентності фахівців галузі індустрії моди.

Проте, аналізуючи сучасні тенденції розвитку ДПМ, український дослідник Микола Станкевич (Станкевич, 2002, с. 89-103), наголошує, що трансформація традиційних мистецьких технік є не лише естетичним, але й складним багатовимірним соціокультурним феноменом, що виступає унікальною формою художньої комунікації, яка поєднує естетичну цінність та практичну функціональність. У контексті сучасної культури ДПМ становить особливий інтерес як динамічна система збереження та

трансляції культурних кодів, своєрідний діалог між минулим та майбутнім української культури. Тож, ткацтво, писанкарство, опішнянська кераміка, вишивка, різьблення по дереву, ковальство та інші народні промисли завжди були не просто ремеслом, а виступали каналами професійної та мистецької комунікації, через які здійснювалась спадкоємність національного культурного коду. Як зазначають Д. П. Кривавич, В. А. Овсійчук та С. О. Черепанова (Кривавич, Овсійчук, & Черепанова, 2003–2005), українське мистецтво формувалося на основі нерозривного зв'язку народних традицій із духовним та історико-культурним розвитком суспільства, що забезпечило безперервність художнього досвіду та самобутність національної культури. Кожен твір декоративно-прикладного мистецтва є своєрідним культурним текстом, що містить закодовану інформацію про традиції, вірування, естетичні уподобання та господарчі практики певного народу. Орнаменти, техніки виготовлення, використані матеріали несуть глибокий символічний зміст, який виходить далеко за межі утилітарної функції виробу.

У XXI столітті стрімкий розвиток цифрових технологій створює нові можливості для ДПМ, але водночас висуває серйозні виклики. Як зазначає дослідниця сучасних мистецьких процесів Т. Кара-Васильєва, «цифрові технології можуть бути як інструментом збереження традицій, так і фактором їх розмивання, тому важливим є врівноважений підхід до впровадження технологічних інновацій у традиційні практики» (Кара-Васильєва, Чегусова, 2008, с. 84). Активне впровадження молодими митцями інноваційного інструментарію для реінтерпретації традиційних елементів детермінує появу нової мистецтвознавчої парадигми, заснованої на синергії спадкоємності та технологічного прогресу (Rohotchenko, Syvash, Odrekhivskyi, Kizim, Zuziak, 2023, p. 51-57). Поряд із технологічним прогресом, ревіталізація традиційних мистецьких технік стає визначальним чинником у сучасному fashion-середовищі.

Зауважимо, що історична спадщина активно використовується сучасними дизайнерами та ювелірними брендами. Одним із яскравих прикладів є творче переосмислення образів та символів скіфської культури. Замість буквального копіювання історичних артефактів сучасні митці-ювеліри використовують їхню художню філософію та символічний зміст, створюючи декоративні предмети, мистецьких форм або ювелірних об'єктів, які «підкреслюють індивідуальність та прикрашають власника» (Galton, 2012), використовуючи різноманітні

матеріали та техніки, засновані на ремеслах і мистецтві, таких як прикладне, декоративне та образотворче мистецтво (Greenhalgh, 2002). В свою чергу, практика провідних українських брендів демонструє, що звернення до культурної спадщини є не лише засобом збереження національних традицій, а й ефективним інструментом для формування конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Автентичність стає важливим фактором комерційного успіху, оскільки дозволяє створювати продукцію з яскраво вираженою індивідуальністю та культурною цінністю.

Тож формування та розвиток компетентності з ДПМ набуває найважливішого значення. З таких позицій зауважимо, що у сьогочасній педагогічній науці дефініція «компетентність» розглядається як багатогранна інтегрована характеристика особистості. Вона виявляється в здатності людини ефективно розв'язувати складні завдання, що виникають у різноманітних життєвих контекстах та професійних середовищах. Як стверджує українська дослідниця (Лук'янова, 2025) «ключовою особливістю компетентності є її формування на основі поєднання теоретичних знань, практичного досвіду та системи особистісних цінностей, що дозволяє фахівцю не просто виконувати функціональні обов'язки, а й творчо підходити до вирішення професійних викликів».

Ж. Делор у доповіді для ЮНЕСКО визначає чотири основні складові компетентності: навчитися пізнавати, навчитися робити, навчитися жити разом, навчитися жити (Delors, 1996). Цей підхід розширює розуміння компетентності, включаючи до неї не лише професійні знання та вміння, але й соціальні, комунікативні, життєві компетентності, що в комплексі забезпечують успішність особистості в різних сферах життя. І. Бех розглядає компетентність як «досвідченість суб'єкта у певній життєвій сфері», наголошуючи на важливості практичного досвіду в структурі компетентності. Цей аспект є особливо важливим для розуміння компетентності з декоративно-прикладного мистецтва, яка формується не лише через теоретичне вивчення, але й через практичне освоєння різних технік та прийомів.

У контексті нашого дослідження визначено сутність компетентності з декоративно-прикладного мистецтва у фахівців галузі індустрії моди як інтегративну якість особистості, що об'єднує систему знань, умінь, навичок ставлень та цінностей у галузі декоративно-прикладного мистецтва, а також особистісні якості, що забезпечують

здатність продуктивно використовувати традиційні та інноваційні техніки декоративно-прикладного мистецтва в професійній діяльності, творчо переосмислювати та інтерпретувати культурну спадщину в контексті сучасних модних тенденцій.

Компетентність з декоративно-прикладного мистецтва у загальній характеристиці професійної компетентності фахівців галузі індустрії моди (ювелірного профілю) має свої особливості, що зумовлені специфікою як самого ДПМ, так і галузі індустрії моди. Ці особливості проявляються у змісті, структурі, функціях та способах формування цієї компетентності.

Структура компетентності з ДПМ складається з кількох взаємозалежних компонентів. Когнітивний компонент охоплює знання про історію мистецтва, національні традиції, символіку та технології декоративно-прикладної творчості. Діяльнісно-практичний компонент передбачає володіння практичними навичками художньої обробки матеріалів та сучасними цифровими інструментами проектування. Ціннісно-мотиваційний компонент пов'язаний з усвідомленням значимості культурної спадщини як основи національної ідентичності. Особливе місце займає креативно-творчий компонент, що забезпечує здатність до створення інноваційних художніх рішень на основі культурних традицій.

Ефективне формування та розвиток компетентності з ДПМ потребує впровадження сучасних освітніх підходів. Перспективними напрямками є музейна педагогіка, проєктноорієнтоване навчання (участь здобувачів освіти у реальних професійних проєктах, співпраця з представниками індустрії моди), а також активне використання цифрових технологій. Подібні форми роботи дозволяють поєднати теоретичну підготовку з практичною діяльністю та забезпечити безпосередній контакт здобувачів освіти з об'єктами культурної спадщини.

На особливу увагу заслуговує питання інтеграції сучасних технологій у процеси художнього проєктування. Цифрове моделювання, технології тривимірного друку, комп'ютерне проєктування та інструменти штучного інтелекту відкривають нові можливості для збереження та розвитку традиційних мистецьких практик. Сучасні технології дозволяють відтворювати складні історичні форми з високою точністю, створювати нові варіації орнаментальних композицій та суттєво розширювати творчий потенціал майстра. Тож, цифрові технології не є альтернативою традиційному ремеслу, а стають важливим інструментом його подальшого розвитку. Їх використання

сприяє збереженню культурної спадщини, забезпечуючи її адаптацію до вимог сучасного суспільства та художньої індустрії.

Виходячи з сутності визначеного й конкретизованого нами поняття, стало можливим, ґрунтуючись на компетентному аналізі, виокремити необхідну і достатню кількість компонентів, що у сукупності й характеризують означений феномен.

Когнітивний компонент являє собою систему знань про історію, теорію, методи, техніки, матеріали, засоби виразності декоративно-прикладного мистецтва, його роль у культурі та сучасній галузі індустрії моди. Цей компонент є фундаментом компетентності, оскільки забезпечує теоретичну основу для практичної діяльності. Розвиток когнітивного компоненту компетентності з декоративно-прикладного мистецтва передбачає не механічне засвоєння знань, а їх осмислення, систематизацію, встановлення зв'язків між різними елементами знань, формування цілісного уявлення про декоративно-прикладне мистецтво як культурний феномен та джерело творчості для сучасного дизайну. Важливою особливістю когнітивного компонента є його динамічність, постійне оновлення та розширення знань відповідно до змін у галузі індустрії моди та декоративно-прикладного мистецтва. Це вимагає від фахівців галузі індустрії моди постійного самовдосконалення, слідкування за новими тенденціями, вивчення інноваційних технологій та матеріалів.

Діяльнісно-практичний компонент включає систему вмінь та навичок використання технік декоративно-прикладного мистецтва у професійній діяльності, здатність застосовувати традиційні та інноваційні методи та прийоми в дизайні модних виробів. Цей компонент забезпечує практичну реалізацію теоретичних знань у професійній діяльності. Важливою особливістю діяльнісно-практичного компонента є його інтегративний характер, поєднання традиційних технік декоративно-прикладного мистецтва з сучасними технологіями та матеріалами. Це вимагає від фахівців галузі індустрії моди не лише володіння традиційними техніками, але й здатності до їх трансформації, адаптації до сучасних вимог та тенденцій. Цей компонент тісно пов'язаний з когнітивним, оскільки практичні вміння та навички базуються на теоретичних знаннях. Водночас, практична діяльність стимулює пошук нових знань, їх осмислення та систематизацію, що сприяє розвитку когнітивного компонента.

Ціннісно-мотиваційний компонент включає систему цінностей, мотивів, установок, інтересів, що визначають ставлення до

декоративно-прикладного мистецтва, прагнення до використання його елементів у професійній діяльності, усвідомлення культурної цінності традиційного мистецтва. Цей компонент є рушійною силою формування та розвитку компетентності, оскільки визначає мотивацію до навчання та професійної діяльності.

Ціннісно-мотиваційний компонент тісно пов'язаний з когнітивним та діяльнісно-практичним, оскільки мотивація до вивчення та використання декоративно-прикладного мистецтва стимулює пошук нових знань та розвиток практичних умінь, а успіхи в практичній діяльності, в свою чергу, підвищують мотивацію. Особливу роль у формуванні ціннісно-мотиваційного компонента відіграє національна культурна ідентичність, усвідомлення себе як носія певної культурної традиції.

Креативно-творчий компонент передбачає здатність до креативного переосмислення традицій декоративно-прикладного мистецтва, створення оригінальних дизайнерських рішень на основі традиційних мотивів та технік, інноваційний підхід до використання елементів декоративно-прикладного мистецтва в сучасному дизайні. Цей компонент є особливо важливим для фахівців галузі індустрії моди, оскільки саме творчість є основою їх професійної діяльності.

Рефлексивний компонент включає здатність до самоаналізу, самооцінки, саморегуляції у процесі використання елементів декоративно-прикладного мистецтва в професійній діяльності, усвідомлення власних досягнень та помилок, визначення шляхів самовдосконалення (*Semenova, Yershova-Babenko, Kozobrodova, Kosiak, Kolodiazhna, & Kyrychenko, (2025)*). Цей компонент забезпечує здатність до професійного зростання та самовдосконалення. Формування рефлексивного компонента відбувається в процесі аналізу та обговорення результатів виконання творчих завдань, проєктів, участі в конкурсах та виставках, а також у процесі самоаналізу та самооцінки власної діяльності. Рефлексивний компонент тісно пов'язаний з усіма іншими компонентами компетентності, оскільки забезпечує їх усвідомлення, оцінку та розвиток. Рефлексія дозволяє виявити прогалини в знаннях, недоліки в практичних вміннях, проблеми в мотивації, обмеження в творчості та знайти шляхи їх подолання.

Зазначені компоненти є взаємопов'язаними та взаємозалежними, утворюючи цілісну систему, що функціонує в межах професійної підготовки фахівців галузі індустрії моди. Цілісність визначає внутрішню

єдність та взаємозв'язок усіх структурних компонентів. Кожен елемент не лише доповнює інші, але й створює синергетичний ефект, забезпечуючи цілісність та повноту професійної підготовки (*Korniienko, Semenova, 2023*). Цілісність компетентності з ДПМ проявляється в тому, що її компоненти не можуть існувати ізольовано, вони взаємодіють, впливають один на одного, утворюючи єдину систему. Наприклад, когнітивний компонент (знання) є основою для діяльнісно-практичного (умінь та навичок), а ціннісно-мотиваційний забезпечує бажання використовувати ці знання та вміння у професійній діяльності.

Ця структура компетентності створює підґрунтя для професійного розвитку фахівців галузі індустрії моди в контексті ДПМ, поєднуючи академічну підготовку з практичною досконалістю. Компетентність з декоративно-прикладного мистецтва виконує ряд важливих функцій у структурі професійної компетентності фахівців галузі індустрії моди.

Проведений аналіз сутності та структури компетентності з декоративно-прикладного мистецтва дозволяє зробити ряд важливих висновків. Слід розуміти, що компетентність як поняття відрізняється від компетенції тим, що компетенція - це заздалегідь задана соціальна вимога (норма) до освітньої підготовки фахівця, тоді як компетентність – це сформована якість, результат діяльності, що включає знання, вміння, навички, досвід та особистісні якості, які дозволяють успішно здійснювати професійну діяльність. Відповідно до стандартів вищої освіти, компетентність є інтегральним результатом освітнього процесу, який формується через набуття здобувачами вищої освіти загальних та спеціальних фахових компетентностей і проявляється у здатності випускника застосовувати здобуті знання, вміння та особистісні якості для успішної діяльності в певній галузі.

Компетентність з ДПМ у фахівців галузі індустрії моди – це інтегративна якість особистості, що включає систему знань, умінь, навичок у галузі декоративно-прикладного мистецтва, а також особистісні якості, що забезпечують здатність продуктивно використовувати традиційні та інноваційні техніки декоративно-прикладного мистецтва в професійній діяльності, творчо переосмислювати та інтерпретувати культурну спадщину в контексті сучасних модних тенденцій. Структура цієї компетентності включає когнітивний, діяльнісно-практичний, ціннісно-мотиваційний, креативно-творчий та рефлексивний компоненти, які є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими, утворюючи цілісну систему.

Теоретичний аналіз дозволив нам конкретизувати такі педагогічні умови як: створення стимулювально-креативного освітнього середовища (*Semenova, Kostyuk, 2023*); музейна педагогіка як інструмент культурно-освітньої інтеграції у підготовці фахівців індустрії моди; проектно-орієнтоване навчання як механізм інтеграції декоративно-прикладного мистецтва у професійну діяльність. Інноваційність запропонованих педагогічних умов компетентності з ДПМ дозволило стверджувати, що побудова структурно-організаційної моделі в означеному напрямку відображає уявлення процесу формування та розвитку компетентності з декоративно-прикладного мистецтва у майбутніх фахівців індустрії моди (ювелірного профілю), компонентами якої є: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-практичний, креативно-творчий та рефлексивний.

Структурно-функціональна модель (рис. 1) складається з чотирьох блоків:

1) цільового, 2) змістового, 3) процесуально-методичного, 4) діагностично-рефлексивного:

Запропонована структурно-функціональна модель є цілісною системою, що ґрунтується на положеннях компетентнісного, культурологічного, проектно-технологічного та інтегративного підходів, що враховує специфіку підготовки майбутніх майстрів-ювелірів та забезпечує поєднання теоретичної та практичної складових навчання, орієнтує на розвиток творчого потенціалу здобувачів освіти та формування здатності до професійної самореалізації. Жоден із компонентів моделі, будучи взятий окремо, не забезпечує досягнення мети дослідження. Специфіка моделі полягає також у діагностиці наявного рівня компетентності майбутніх фахівців індустрії моди (ювелірного профілю), розвитку відповідних якостей, що характеризують компоненти компетентності з ДПМ, допомогі досягнення більш високих рівнів компетентності з ДПМ.

Для діагностики рівнів сформованості компетентності з декоративно-прикладного мистецтва у фахівців галузі індустрії моди (ювелірного профілю) використано розроблену нами методику діагностики компетентності, де за критерії взято її компоненти, що були уточнені в результаті соціологічного вивчення (спостережень; опитувань; анкетувань, бесід з викладачами, а також з провідними фахівцями-ювелірами, що працюють у даному напрямку), кожний з яких конкретизований шляхом диференціації на окремі підгрупи. Для

діагностики рівнів нами виокремлено відповідні ознаки компонентів компетентності та оцінки згідно з показниками проявів релевантних ознак. Наявність ознак компонентів компетентності з декоративно-прикладного мистецтва, що були охарактеризовані нами, дозволило визначити рівні компетентності з ДПМ майбутніх фахівців-ювелірів: низький, середній, високий.

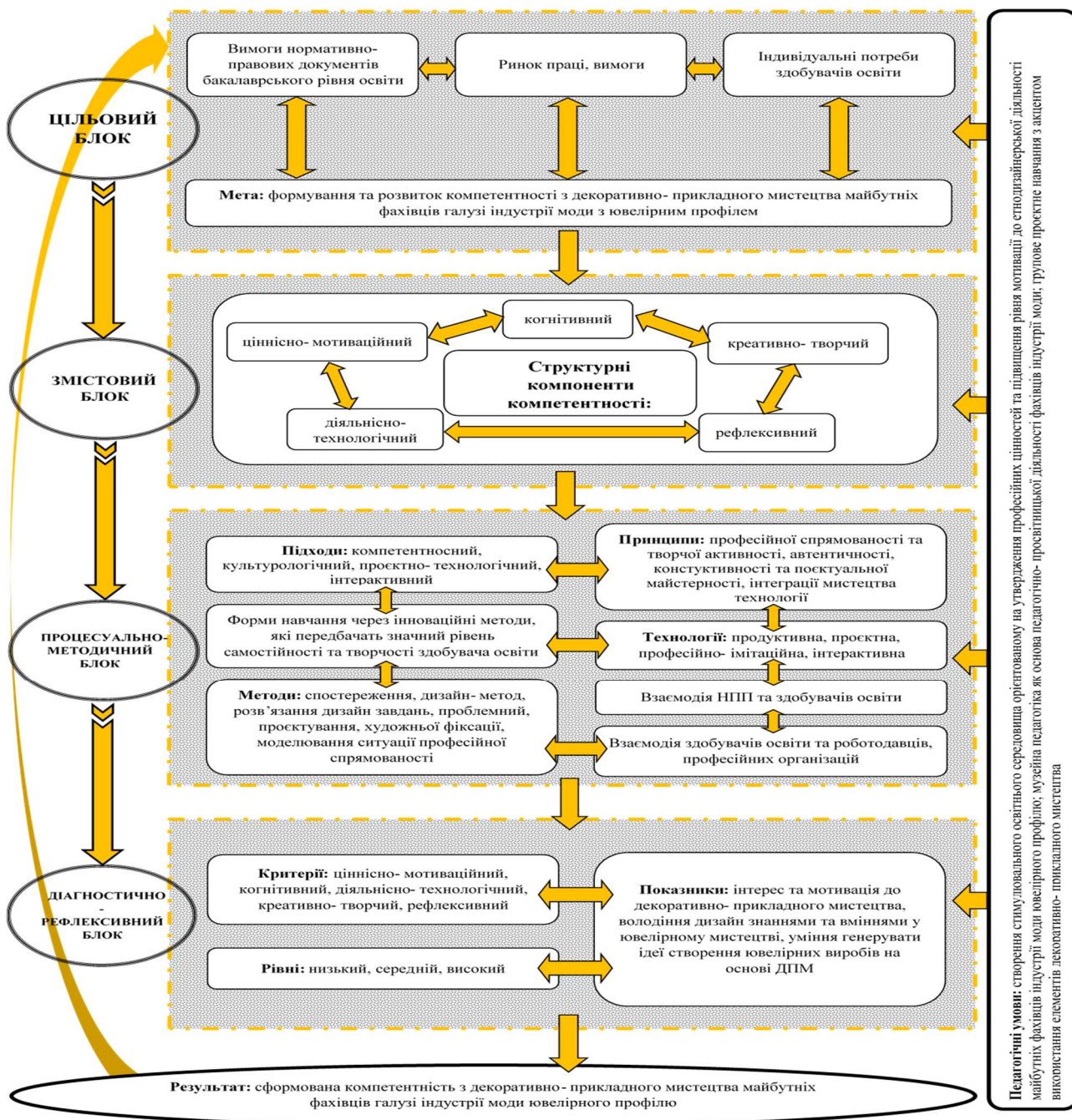

Рис. 1 Структурно-функціональна модель формування та розвитку компетентності з декоративно-прикладного мистецтва

I. Низький рівень компетентності з ДПМ характеризує групу фахівців з позитивно-пасивним ставленням до професії ювеліра. До участі в цій сфері діяльності їх збуджують мотиви переважно ситуаційного типу («вимагають, отже і треба»). Робота з розвитку власних практичних здібностей має дещо споглядальний характер, здійснюється на «рівні присутності». Для таких ювелірів характерна відсутність ініціативи в роботі, небажання виконувати складні та ексклюзивні завдання. Знання з історії ювелірної справи є поверховими. Такі фахівці мало цікавляться кон'єктурою ринку, зміною споживчих смаків та попитом на ювелірні вироби. Має місце розлагодженість знань, умінь, навиків з їх практичним використанням. Вони спроможні виконувати дії лише за зразком; вони не вміють використовувати чи пристосовувати знання в новій нестандартній ситуації, відмічено прагнення до шаблонних дій. Робоче місце не завжди відповідає культурі парці, відсутні знання про дотримання обладнання у робочому стані. Спілкування з клієнтом характеризується відсутністю позитивного настрою, поганим володінням прийомів регуляції емоційного стану. При включенні в діяльність погано вміють ураховувати знання про міжособистісні стосунки між колегами і клієнтами та психолого-особистісні комунікації. Характер практичної діяльності має репродуктивно-пошуковий рівень. Вольові якості проявляються слабо. Простежується погане планування особистісно-професійної діяльності, її спрямування не відповідає запитам та можливостям соціуму. Мисленнєві дії, хоча й спрямовані на саморегуляцію емоційних переживань, фактично не дають відчутного результату. Усвідомлення значущості роботи ювеліра не є об'єктивним.

II. Середній рівень компетентності з ДПМ об'єднує фахівців з переважно позитивним ставленням до професії. Для них характерне об'єктивне усвідомлення своєї значущості, розуміння художньої цінності ювелірних виробів, їх впливу на формування споживчого смаку і культури. Домінують ті мотиви, що пов'язані тільки зі змістом самої діяльності (типу «випробування своїх можливостей»). Характерним є позитивний прояв ініціативи щодо покращення власних практичних здібностей, збудження бажання шукати нову інформацію, висувати різноманітні ідеї, прагнення до визнання у колективі; діяльність носить пошуковий характер. Прагнуть використовувати різні форми роботи, виявляючи при цьому глибокі знання, уміння та навики про: правила поведінки при ливарному виробництві ювелірних виробів, при роботі з

ріжучим і литтєвим обладнанням, традиційні прийоми і методи обробки виробів, правила композиції, технологічну послідовність виконання виробу, обслуговування обладнання і культуру праці. Однак, вони ще зазнають утруднення при застосуванні набутих знань у своїй практичній діяльності за умов виникнення нових, нестандартних ситуацій. Практична діяльність відбувається на тлі позитивної спрямованості на результат. Спостерігається врівноваженість, гнучкість мислення. Усталено-позитивний характер носить також ставлення до процесу підвищення рівня самореалізації в заданому напрямку. Загалом у них відмічається свідомий підхід до обраної професії. Проявляється упевненість у собі. На тлі позитивних емоцій, емоційна напруженість спадає. Ювеліри можуть створювати сприятливі взаємовідносини, регулювати міжособистісні конфлікти. Спілкування з клієнтом відбувається в більш сприятливій атмосфері. Майбутній ювелір добре орієнтується в стані на ринку попиту, може запропонувати замовнику власне портфоліо, бере участь у конференціях та семінарах.

III. Високий рівень професійної компетентності визначає максимальний ступінь сформованості цієї якості. Ювелірів, що досягли цього рівня, відрізняють позитивно-активне ставлення до професії ювеліра. Їх визначає особиста пізнавальна спрямованість, прагнення до міжнародного визнання. Здобувачам освіти характерне творче ставлення до роботи. Вони приймають правильні рішення щодо швидкого включення у пізнавально-творчу діяльність, уміють урахувувати вікові та культурні особливості клієнтів, добре володіють прийомами регуляції емоційних станів, вміють демонструвати результативність власної практичної діяльності у відповідності до запитів суспільства. Такі ювеліри виступають ініціаторами реалізації нових шляхів та засобів рішення поставлених задач. Їх відрізняють обсяги, міцність та мобільність знань, умінь і навиків щодо змісту та сутності професії ювеліра. Вони активні, енергійні, їхні думки, почуття та дії спрямовані на досягнення поставлених цілей, виконання високоякісної продукції, можуть довго зберігати розподіленість уваги, упорядковувати взаємовідносини у колективі, передбачати результати своєї діяльності. Взагалі, для ювелірів цієї групи характерний високий рівень відповідальності перед замовником, розуміння цінності та унікальності кожного ювелірного виробу. Наявне використання вплив різноманітних напрямів ювелірної справи на розвиток ювелірного

дизайну. У них визначаються задоволеність діяльністю, відсутність емоційної напруженості в роботі. Задоволеність практичною діяльністю викликає бажання вдосконалювати свою майстерність та впливає на досягнення найвищих рівнів виконання виробів. Такі фахівці є постійними учасниками різноманітних ювелірних конкурсів та семінарів, добре знайомі з періодичними виданнями, чудово орієнтуються в кон'єктурі ринку, в зміні споживчих смаків. Вміють створювати позитивну конкуренцію в колективі.

При цьому, у кожного майстра-ювеліра наявність ознак відповідних компонентів у відношенні один до одного проявлялася по-різному: так, слабе проявлення одних компенсувалось більш сильними проявленнями інших. Тому, при визначенні рівнів компетентності з декоративно-прикладного мистецтва, ми керувались опосередкованими показниками.

Створення структурно-функціональної моделі професійної підготовки фахівців ювелірних спеціальностей щодо формування компетентності з ДПМ та її реалізації в експериментальному режимі спиралося на *метод наукового моделювання*, який дозволив визначити найбільш суттєві риси цієї моделі, на основі аналізу організаційно-педагогічних умов формування і розвитку компетентності.

Побудована означена модель реалізовувалася у процесі навчання фахівців ювелірних спеціальностей експериментальних груп в ході викладання спецкурсу «Основи компетентності з декоративно-прикладного мистецтва майбутніх фахівців індустрії моди (ювелірного профілю)», що передбачає перехід від простого копіювання технік ДПМ до формування цілісної дизайнерської концепції, де філософія та етика традиційного мистецтва стають основою творчості.

У результаті проведення дослідно-експериментальної роботи щодо формування компетентності з ДПМ фахівців індустрії моди (ювелірного профілю) шляхом реалізації структурно-функціональної моделі під час якої було створено відповідні педагогічні умови, відносна зміна рівнів означеної компетентності для фахівців ювелірних спеціальностей експериментальних груп склала 42,45%, в той час коли в КГ, де експеримент не проводився і спецкурс не викладався, цей результат складав лише 13,53%.

Отже, одержані дані підтвердили правомірність висунутої гіпотези дослідження, а саме: процес професійної підготовки фахівців індустрії моди (ювелірного профілю) відбуватиметься більш

продуктивно, якщо реалізовувати нову експериментальну структурно-функціональну модель підготовки ювелірів, що передбачає такі педагогічні умови: проектування стимулювально-креативного освітнього середовища; музейна педагогіка як інструмент культурно-освітньої інтеграції у підготовці фахівців індустрії моди; проектно-орієнтоване навчання як механізм інтеграції декоративно-прикладного мистецтва у професійну діяльність.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Історико-мистецький аналіз довів, що декоративно-прикладне мистецтво є складним соціокультурним феноменом, який має багатовікову історію та поєднує естетичне й утилітарне начала. Як соціокультурний феномен, ДПМ виконує множинні функції: естетичну, утилітарну, символічну, комунікативну, пізнавальну та ідентифікаційну. Встановлено, що ДПМ має важливе значення не лише як культурна спадщина, але й як потужне джерело творчості для фахівців галузі індустрії моди. Обґрунтовано, що конверсія підготовки фахівців індустрії моди (ювелірного профілю) буде ефективною через формування та розвиток компетентності з ДПМ, як здатності до творчої самореалізації та трансляції національного коду через унікальний, конкурентоспроможний продукт на світовому ринку моди. Доведено, що така компетентність сприятиме акумулюванню практикоорієнтованих умінь та практичних навичок власноручно примножувати культурне надбання українського народу, відтворюючи засобами авторської творчості його етнокультурні традиції під час виборювання незалежності нашої держави. Окреслено авторську структурно-функціональну модель формування компетентності з декоративно-прикладного мистецтва, яка складається з чотирьох блоків (цільового, змістового, процесуально-методичного, діагностично-рефлексивного) та охоплює когнітивний, ціннісно-мотиваційний, діяльнісно-практичний, креативно-творчий та рефлексивний компоненти, передбачає наступні педагогічні умови: проектування стимулювально-креативного освітнього середовища; музейна педагогіка як інструмент культурно-освітньої інтеграції у підготовці фахівців індустрії моди; проектно-орієнтоване навчання як механізм інтеграції декоративно-прикладного мистецтва у професійну діяльність.

Перспективами подальшої науково-педагогічної діяльності вбачаємо реалізацію авторської структурно-функціональної моделі в процес професійної підготовки здобувачів освіти усіх спеціальностей дотичних до декоративно-прикладного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

- Голубець, О. М. (2012). *Мистецтво ХХ століття: Український шлях*. Колір ПРО. https://manusbook.com/9086_Ukrainian_Art/186/ Holubets, O. M. (2012). Twentieth-century art: The Ukrainian path. Kolir PRO. https://manusbook.com/9086_Ukrainian_Art/186/
- Захарчук-Чугай, Р. В. (2007). *Народне декоративне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина*. Інститут народознавства НАН України https://uartlib.org/istoriya-ukrayinskogo-mistetstva/yevgen-antonovych-rayisa-zaharchuk-chugai-myhajlo-stankevych-dekoratyvno-prykladne-mystetstvo/?srsId=AfmBOooxNM0SEo44kmN6_XoFm8thyxdcxT1ml9r5DUzauok9y0YjMEAm (Zakharchuk-Chuhai, R. V. (2007). Folk decorative art of Ukrainian Polissia. Chornobyl region. Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine. https://uartlib.org/istoriya-ukrayinskogo-mistetstva/yevgen-antonovych-rayisa-zaharchuk-chugai-myhajlo-stankevych-dekoratyvno-prykladne-mystetstvo/?srsId=AfmBOooxNM0SEo44kmN6_XoFm8thyxdcxT1ml9r5DUzauok9y0YjMEAm)
- Кара-Васильєва, Т. В. (2008). *Історія української вишивки = History of Ukrainian Embroidery*. Мистецтво <https://archive.org/details/vysh2008/page/n6/mode/1up> (Kara-Vasyliieva, T. V. (2008). *History of Ukrainian embroidery*. Art. <https://archive.org/details/vysh2008/page/n6/mode/1up>)
- Кравич, Д. П., Овсійчук, В. А., & Черепанова, С. О. (2003–2005). *Українське мистецтво* (У 3 ч.). Світ (Krvavych, D. P., Ovsiihuk, V. A., & Cherepanova, S. O. (2003–2005). *Ukrainian art*, 1–3). Svit).
- Лук'янова, Л. Б. (2025). *Концепція професійного та особистісного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти*. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746927/1/Concept_2025.pdf (Lukianova, L. B. (2025). *Concept of professional and personal development of academic staff in higher education institutions*. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746927/1/Concept_2025.pdf)
- Пальм, Н. Д., & Гетало, Т. Є. (2013). *Історія української культури: Навчальний посібник*. ХНЕУ <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/4024/1/%d0%86%d1%81%d1%82%d0%be%d1%80%d1%96%d1%8f%20%d1%83%d0%ba%d1%80%d0%b0%d1%97%d0%bd%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%be%d1%97%20%d0%ba%d1%83%d0%bb%d1%8c%d1%82%d1%83%d1%80%d0%b8%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf> (Palm, N. D., & Hetalo, T. Ye. (2013). *History of Ukrainian culture: A textbook*. Kharkiv National University of Economics. <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/4024/1/%d0%86%d1%81%d1%82%d0%be%d1%80%d1%96%d1%8f%20%d1%83%d0%ba%d1%80%d0%b0%d1%97%d0%bd%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%be%d1%97%20%d0%ba%d1%83%d0%bb%d1%8c%d1%82%d1%83%d1%80%d0%b8%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf>)
- Соколюк, Л. Д. (2018). *Михайло Бойчук та його школа*. Видавець Савчук О. О. (Sokoliuk, L. D. (2018). *Mykhailo Boichuk and his school*. Vydavets Savchuk O. O.).
- Станкевич, М. Є. (2002). *Українське художнє дерево XVI–XX ст.* Інститут народознавства НАН України (Stankevych, M. Ye. (2002). *Ukrainian artistic woodwork of the 16th–20th centuries*).

- Delors, J. (1996). *Learning: The treasure within: Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-First Century*. UNESCO Publishing. <https://www.academia.edu/29144154>
- Galton, E. (2012). «*Basics fashion design 10: Jewellery design: From fashion to fine jewellery*», AVA Academia
- Greenhalgh. Paul, Ed, (2002). «*The persistence of craft: the applied art today*». Rutgers University Press
- Korniienko, M., & Semenova, A. (2023). Innovation of markers for assessment of the quality of educational and scientific research activities of students in higher education institutions with special learning conditions. In *Current trends in the development of educational technologies and pedagogical mastery* (Chap. 11). PC Technology Center. <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-67-1.ch11>
- Rohotchenko, S., Syvash, I., Odrekivskyi, V., Kizim, S., & Zuziak, T. (2023). Conceptual transformations of ethnodesign in Ukraine, with regard to the processes of globalization and the introduction of digital technologies. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 13(2), 51–57. https://www.researchgate.net/publication/376607576_CONCEPTUAL_TRANSFORMATIONS_OF_ETHNODESIGN_IN_UKRAINE_WITH REGARD TO THE PROCESSES OF GLOBALIZATION AND THE INTRODUCTION OF DIGITAL TECHNOLOGIES
- Semenova, A., & Kostyuk, A. (2023). Psycho-educational support and development of pedagogical skills of teachers in higher education institutions with special learning conditions. In *Current trends in the development of educational technologies and pedagogical mastery* (Chap. 10). PC Technology Center. <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-67-1.ch10>
- Semenova, A., Yershova-Babenkol., Kozobrodova, D., Kosiak, I., Kolodiazna, A., & Kyrychenko, R. (2025). Philosophical and methodological dimension of vocational psychological and pedagogical training of future specialists in the field of technology and design in Ukraine. In V. Dmytruk (Ed.), *Professional education and personnel training* (pp. 144–179). Kharkiv: Technology Center PC. DOI: <https://doi.org/10.15587/978-617-8360-16-0.ch6>

SUMMARY

Korkushko Andrii. Lifelong development of decorative and applied arts competence in fashion industry specialists of the jewelry profile.

Abstract. The article provides a theoretical and methodological substantiation for the conversion of professional training of fashion industry specialists (specifically in the jewelry profile) through the formation and development of competence in arts and crafts. This competence is viewed as the capacity for creative self-realization and transmission of the national code via a unique, globally competitive fashion market product. It is proved that such competence will facilitate the accumulation of practice-oriented skills and practical abilities to independently enrich the cultural heritage of the Ukrainian people, reproducing their ethnocultural traditions through individual author's creativity during our state's struggle for independence. Arts and crafts serve as a powerful source of creative inspiration and cultural identity for fashion industry professionals, providing a unique opportunity to integrate centuries-old traditions into modern jewelry design, thereby enriching it with cultural meanings, symbolism, and authenticity. Expressed through authentic practices, ethnocultural identity is transformed into a fundamental component for establishing the competitive advantages of a jewelry artist, ensuring their competitiveness in the contemporary jewelry design

market. The author's structural and functional model of competence formation in arts and crafts is substantiated. The model consists of four blocks (target, content, procedural-methodological, and diagnostic-reflective) and encompasses cognitive, value-motivational, activity-practical, creative, and reflective components. It provides for the following pedagogical conditions: designing a stimulating and creative educational environment; museum pedagogy as a tool of cultural and educational integration in the training of fashion industry specialists; and project-oriented learning as a mechanism for integrating arts and crafts into professional activity. It is demonstrated that the implementation of this model will facilitate a more effective process of professional training for jewelry specialists. The prospects for further scientific and pedagogical activity are seen in the implementation of the author's structural and functional model within the professional training process of higher education applicants across all specialties related to arts and crafts.

Key words: fashion industry specialists, structural-functional model, arts and crafts competence, professional development.

УДК 796.015.132:796.01

Юлія Паришкура

Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID 0000-0002-8777-1726

Ігор Донець

Пенітенціарна академія України
ORCID ID 0000-0002-4501-9405

Світлана Гайдай

Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID 0000-0001-9091-4364

Лариса Гришко

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0001-8124-715X

Андрій Голубенко

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0009-0009-0953-8660
DOI 10.24139/2312-5993/2026.01(2)/096-108

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ГНУЧКОСТІ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ТА СПОРТІ

У статті розглянуто теоретико-методичні аспекти розвитку гнучкості як однієї з основних рухових якостей у системі фізичної культури і спорту. Визначено сутність гнучкості як інтегрального показника функціонального стану м'язів, сухожилів і суглобів; систематизовано фактори, що впливають на її рівень, зокрема вікові, статеві, морфологічні й нейром'язові. Проаналізовано методи розвитку гнучкості, обґрунтовано доцільність комплексного підходу до планування занять. **Мета дослідження.** Обґрунтувати значення гнучкості як інтегральної рухової якості у системі фізичної культури і спорту, визначити методичні засади її розвитку з урахуванням особливостей атлетів. **Методологічну основу** становлять системний, діяльнісний і компетентнісний